

OLDTID OG MIDDELALDER

ROTISLAV HOLTHOER, S. PARPOLA OG A. PARPOLA: Flodrigerne. Politikens verdenshistorie 3. Kbh., Politikens forlag, 1983. Ill. 322 s. 268 kr. (kun i subskription).

I dette bind har Ægypten og Mesopotamien kun fået hver 150 sider og Induskulturen 22! Det må have været noget af en uriaspost for de tre finske videnskabsmænd, der står som forfattere, – og de tre afsnit fremstår i øvrigt som helt uafhængige stykker uden spor af redaktionel samarbejdning.

Alle tre forfattere omtaler de nyeste fund og forskningens seneste resultater helt frem til 1980, ligesom man får mange gode eksempler på religiøse, juridiske og kongeforherligende tekster. Men det sker flere gange uden angivelse af, hvor teksterne stammer fra. Samme indforståethed (eller forsømmelse) præger mange utilstrækkelige arkæologiske angivelser, så læseren bliver ladet i stikken på trods af, at der dog aftrykkes adskillige kort.

Rotislav Holthoers afsnit om Ægypten virker ganske traditionelt med hovedvægten på dagliglivet og religionen, en del om faraonernes tempel- og gravbyggeri og kun lidt om udenrigspolitikken. Jeg ved ikke, om det er for at skrive »populært«, at vi får så meget mere at vide om faraonernes sovekammerliv, å la turistfører-pikanterier, men det skæmmer fremstillingen, og det bliver ikke bedre af, at redaktionen følger tendensen op med kapiteloverskrifter som »Kvindebedærer eller tøffelheld?« (det var Amenophis den 3.!).

Simo Parpola lægger i »Mesopotamien« megen vægt på de økonomiske faktorer, råstoffer, produktion og handel – navnlig den udenrigs til Lilleasien og søværts til Bahrein og Induslandet, og fremlægger her de nyeste forskningsresultater, mens hans fremstilling af både Sargons og Assyrernes militære ekspansion samt Hammurapis lovgivning synes mere traditionel.

Asko Parpolas stykke om Induskulturen lægger sig tæt op ad broderens opfattelse, hvorefter denne kultur betragtes som nær sammenhørende med de samtidige mellemøstlige i Akkad og Elam. Dette afsnit kræver flere geografiske og arkæologiske oplysninger end dem, der er blevet plads til.

Bindet er som de andre rigt illustreret, men ikke alle billeder er forsynet med oplysninger om fundsted eller nuværende opbevaringssted; nogle prægtige rekonstruktioner burde vi være sparet for, selvom reproduktionsteknikken og -kvaliteten er fremragende. Billedteksterne er, for at sige det mildt, af stærkt svingende kvalitet. Der er tilføjet en litteraturliste, hvori alle værker er angivet på originalsproget uden hensyn til, at flere af dem er oversat til dansk.

Det må være naturligt at spørge, om et sådant stort anlagt populært værk har noget at fortælle dette tidsskrifts læsere, og for dette binds vedkommende må svaret desværre blive »Nej«!

N. M. Saxtorph

HANS FURUHAGEN: Hellenernes verden. Politikens verdenshistorie 4. Kbh., Politikens forlag, 1983. 234 s. Ill. 268 kr. (kun i subskription).

ERLING BJØL OG LEO HJORTSØ: Romerriget. Politikens verdenshistorie 5. Kbh., Politikens forlag, 1983. 355 s. Ill. 268 kr. (kun i subskription).

Så kom den nye danske verdenshistorie, der skulle afløse . . .? Ja, hvad skulle den egentlig afløse? Ikke Grimberg, da han nu udsendes igen. Det skal straks siges, at disse to bind antikhistorie ingenlunde kunne afløse Grimberg, der udmærker sig ved at være konciperet af een mand, besjælet af sand historisk fortælleglæde, som han har i arv fra Herodot selv. De to foreliggende bind er så forskellige som nat og dag, også i kvaliteten.

Det græske bind er præget af kulturhistoriske synspunkter. Interessen og dermed hovedvægten ligger på den ældre periode og dens litteratur, især dramaet, det dionysiske. Platon får to sider, betitlet Platons idélære. En sådan gav Platon som bekendt aldrig fra sig – og her er den endda gengivet og tolket aristotelisk! Man havde hellere undværet dette afsnit helt. En væsentlig indvending mod værket er også, at det mangler en stram kronologi, ofte sammenstilles fænomener fra vidt forskellig tid, så læseren fristes til at tro, at de er samtidige. Et enkelt eksempel skal nævnes. Den augustæiske geograf Strabos skildring af statsforfatningen i Massilia placeres i afsnittet om den arkaiske by. Det må siges at være endog særdeles dristigt. Formentlig er det oligarkiske råd på 600 en langt senere opfindelse. Samme indvending kan man med langt større ret rette mod billedmaterialet. Hvorfor har man dog ikke overladt dette til den kyndige Furuhausen selv i stedet for en ikke fagkyndig »billedredaktør«, der har strøet illustrationer ud hulter til bulter uden relation til kontekstens kronologiske sammenhæng og oftest med ganske misvisende billedtekster. Rostovtzeff lærte os i 1926, at billeder, d.v.s. arkæologiske levn, er kilder, ikke tilfældige illustrationer, og det ved Furuhausen naturligvis godt – men forlaget har formentlig ikke givet ham frie tøjler til at gøre arbejdet, som det skal gøres i en moderne fremstilling.

Værre er Erling Bjøls skildring af Romerriget. Jeg forbigår af veneration og høflighed Leo Hjortsø. Denne fortrinlige og sobre skribent har næppe haft megen indflydelse på denne fremstilling. Der er tale om ren politisk historie spækket med specielle Bjølske aproposer og paralleller til moderne historie. Teksten er, som den meste dårlige journalistik, spækket med fejl og misforståelser. Jeg skal indskrænke mig til at nævne et par ganske få.

Side 38 tales der om »modydelser i form af kontanter«. Dette betyder på dansk penge, men her er det anbragt knap tohundrede år før romerne – bemærkelsesværdigt sent – begyndte egen udmøntning. Side 67 indføres sølvmønterne i Rom i 289 f. Kr. (jeg kan ikke få mig selv til at benytte seriens ahistoriske matematiske $\div 289$, der som bekendt forudsætter et år 0). Det er rigtigt, at overleveringen indfører møntmestre i Rom dette år, men de slog formentlig kobbermønter. Når teksten hævder, at det i det mindste fra dette år har foresvævet romerne at gøre Italien til en møntunion (!), må det bero på en misforståelse. Romerne imiterede andres mønter og var på dette punkt slet ikke nyskabende. Hvad der har foresvævet dem, skal jeg lade usagt. Side 183 afbildes nu to guldmønter med henholdsvis Galbas og Vitellius' portrætter med den forunderlige billedtekst: »Ligesom dollaren er vor tids dominerende valuta, var romernes guldmønt, aureus, datidens stabile mønt«. Billedtekstens forfatter må – uheldigvis – have læst i teksten side 184, hvor det hedder: »Den romerske aureus blev oldtidens reserve- og regnevaluta som dollaren nutidens«. Sølvmønter var som bekendt det almindelige, og praktisk taget alle priser fra Rom er opgivet i sesterts eller denarer, medmindre forfatteren er græker og angiver denaren med det græske navn drachme. Disse fejl er alle valgt fra samme sfære og kunne suppleres med talløse, der til fulde illustrerer, at forfatterens elementære viden ikke slår til. De to

sidste citater kan også demonstrere de specifikke Bjølske modernismer og paralleller, der er lige så fejlagtige som krukke. Af sproglomsternes særlige bed plukker jeg kun et eksempel, side 59: »Samtidig, men hvornår er der dyb uenighed om, blev legionen omorganiseret«.

Næsten værre end det der faktisk står i teksten er det, der mangler. Det er traditionel politisk historie, der er poppet op – nye landvindinger inden for økonomisk og social historie er ikke med – formentlig fordi Bjøl ikke kender dem. Kun hvor der er reminiscenser af forfatterens bog *Sol og Sult* (1953) er der tale om noget, der ligner indføling, men mange betragter jo også denne som Bjøls bedste. Katastrofal er også forfatterens manglende interesse – eller snarere dybe foragt for den ældre kristendom. Hvad skal den arme finske forfatter af middelalderbindet stille op, når han skal give en fremstilling af Europa fra Vestroms fald til omkring 1100. Man kan som historiker ikke tillade sig at ignorere historiske foreteelser, fordi man ikke sympatiserer med dem. Så ville de fleste historiske fremstillinger nok blive meget korte.

Der er også føjet en litteraturliste til. Den græske er rimelig, Bjøls mildest talt forbløffende, både hvad angår optagne og oversprungne værker. Finley ses således ikke nævnt. Til gengæld må det bemærkes, at det berømte opslagsværk *An Economic Survey of Ancient Rome* ikke er forfattet af Tenney, F, men af Frank, Tenney.

Det er for en professionel oldtidshistoriker uforståeligt, at et dansk forlag vil lægge navn til sådan noget sjusk. En berømt finsk forskers arbejde er blevet forkastet af redaktøren (der også hedder Bjøl), og i stedet har han serveret noget, der nærmest kan sammenlignes med ufordøjet gylp. Og det er ikke, fordi man ikke kan skrive meningsfuld historie i dag. I de andre nordiske lande udkommer samtidig en fortrinlig verdenshistorie, og Gyldendal har for få år siden måttet betale et ungt dansk forfatterteam en rund sum for ikke at skrive den historie, som forlaget var ved at akkordere om. Man må ende med at spørge, hvad der er værst: kræfternes frie spil (= forlagernes sjakren i porten) eller en autoriseret statslig historie, som den vi finder i lande, som vi ikke plejer at ville sammenlignes med. De sidste får dog som regel noget for pengene, selv om det er fordrejet. Her er det bare hinsides kritik.

Læserne være hermed forhåbentlig advaret.

Jens Erik Skydsgaard

M. I. FINLEY: *Antikkens historie*. Oversat af Mariann Hansen og Jytte Justesen. Herning, Systime, 1982. 188 s. 1 kort. 114 kr.

Moses I. Finleys *The Ancient Economy* udkom 1973 og er senere kommet i talrige oplag og oversat til adskillige sprog, nu også til dansk. Den er kort sagt en klassiker, og blev det straks da den udkom som en trykt forelæsningsrække, *The Sather Classical Lectures* ved Berkeley, holdt vinteren 1972. Det er jo en opsummering af denne kendte forskers forskning indtil da – senere er meget kommet til. Tesen er i al korthed, at antikkens økonomi ikke kan studeres isoleret fra de øvrige fænomener i samfundet, *Orders and Status* (Stand og Status), *Masters and Slaves* (Herrer og Slaver), *Landlords and Peasants* (Godsejere og Bønder), *Town and Country* (By og Land), *The State and The Economy* (Staten og Økonomien). Oversættelsens tro gengivelse af ovennævnte engelske kapiteloverskrifter er karakteristisk for den danske udgave, og Sir Moses' engagerede tekst falder